

Irene Némirovsky

Visat núm. 12

(octubre 2011)

per Anna Casassas

La vida d'Irene Némirovsky, vista de lluny, des de la distància del temps, va estar absolutament marcada pels fets històrics. Tots som productes de l'època que ens toca viure, tot i que no sempre som conscients de com això ens condiciona, però en el seu cas aquest condicionament és flagrant i la va dur a una mort brutal.

Va néixer a Kíev el 1903, de pare jueu, financer, i mare pertanyent a la noblesa decadent d'Ucraïna. Aleshores, en aquell ambient, es considerava que calia saber francès i parlar-lo amb normalitat, per això, i perquè la seva mare no tenia cap intenció d'ocupar-se personalment de la nena, des de ben petita va tenir una institutriu francesa.

Quan Irene Némirovsky tenia quinze anys, la família fugí a conseqüència de la Revolució Russa i s'acaba instal·lant a París, on el pare refà la fortuna que havia perdut i Irene acaba de rebre una formació totalment francesa.

De molt jove ja comença a publicar i obté un èxit immediat tant a França com a l'estranger (a Catalunya, abans de la guerra, ja es va publicar la traducció de la seva novel·la, *David Golder*). Com que havia estudiat a França, on publicava i era cèlebre, i tenia bones relacions editorials, se sentia «massa» francesa per considerar-se realment en perill a causa de l'ocupació alemanya i la persecució dels jueus, encara que n'havia vist de tots colors, tant a casa seva com a Rússia i als altres països que coneixia, i la mesquinesa humana no la sorprenia gens ni mica.

El 1940, en aplicació de les lleis antisemites, se li prohibeix publicar res. I com que justament no devia acabar de veure clar el futur que l'esperava, o potser al revés, com que el veia de sobres, va preveure com haurien de sobreviure les seves dues filles si ella i el seu marit acabaven com el rosari de l'aurora. I a les seves notes personals, va escriure:

«Déu meu! Què em fa aquest país? Vist que em rebutja, observem-lo fredament, mirem com perd l'honor i la vida. I els altres, què em són? Els imperis moren. Res no té importància. Si es mira des d'un punt de vista místic o des d'un punt de vista personal, és el mateix. Conservem el cap fred. Fem el cor més dur. Esperem».

El juliol de 1941 va ser arrestada i l'agost ja és assassinada a Auschwitz.

Des de ben petita té una relació distant i difícil amb la mare, que avorreix el fet de tenir una filla, i encara més el fet que aquesta filla creixi, perquè li sembla que això evidencia que ella es fa gran i li pot representar una nosa pel que fa a les aventures amoroses.

Aquesta mare, que ja hem precisat que corre a deixar-la en mans d'una institutriu, no li dirigeix mai cap gest afectuós, i més aviat la considerarà com una possible rival.

La filla reacciona odiant la mare, i aquest odi és el que retrata amb molta precisió el llibre *Vi de solitud*, que parla, precisament, d'unes relacions molt difícils entre una mare i una filla. I tot i que l'obra és una novel·la, és impossible desprendre's de la sensació que llegim pràcticament una autobiografia, i de fet el llibre conté molts elements autobiogràfics, no tan sols aquesta aversió mútua entre mare i filla.

Irene Némirovsky dominava a la perfecció la llengua francesa, com un francès de naixement, i a més havia estudiat lletres a la Universitat de la Sorbona de París, però sigui perquè en l'escriptura li sortien trets de pensament russos, sigui perquè escrivia a raig i en determinats casos (especialment a la seva gran novel·la sobre l'ocupació alemanya a França, *Suite francesa*, que va deixar inacabada en el moment de ser arrestada) ni tan sols tenia temps de corregir el que havia escrit, el francès de l'original té un to molt personal i que no sempre correspon als estàndards de la llengua literària francesa.

Aquesta rapidesa de l'escriptura (potser causada en part per la consciència de tenir poc temps per viure) també fa que alguna vegada en els seus llibres trobem alguna contradicció sense major importància, cosa que també li podia succeir a Balzac en els llibres que escrivia per capítols com un serial.

Els biògrafs diuen que quan Irene construïa les seves narracions apuntava tot el que en pensava, tant si havia de servir per al text definitiu com si només eren comentaris paral·lels. I qui sap si l'espontaneïtat d'aquestes notes també és una de les causes d'aquesta manera poc ordinària de manejar el francès.

Aquesta particularitat crea una certa incomoditat en la feina de traduir, perquè es planteja el dilema següent: conservar la construcció peculiar (per dir-ho d'una manera amable), amb el perill que el lector català es pensi que a la traducció hi ha un error o una incorrecció; o redactar el paràgraf en un català més normal fent prevaler la claredat del sentit de la frase. Davant d'aquesta disjuntiva, i considerant que l'autora, a les seves novel·les, dóna més pes a les històries que explica i a la construcció general de l'obra, que no pas a l'estil, a les meves traduccions d'Irene Némirovsky jo m'he decantat per la segona possibilitat.

A part d'això, els seus llibres no plantegen cap altra dificultat especial de traducció, justament perquè ni les frases ni el vocabulari que l'autora fa servir no són volgudament recercats, sinó que tota la seva gran força rau en els sentiments, complexos i polièdrics, dels personatges, i en l'anàlisi dels efectes de la història, en minúscula i en majúscula.

Palma de Mallorca, llibreria Àgora, 17 de novembre de 2010